

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra Praktické teologie

Bakalářská práce

VYBRANÉ ASPEKTY DŮCHODŮ V ČESKÉ REPUBLICE

Autor: Jana Suchá
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Šetek PhD.
Rok odevzdání: 2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Českých Budějovicích 10. července 2006

Suzana Janda
.....

Děkuji vedoucímu práce Ing. Jaroslavu Šetkovi PhD. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

V Českých Budějovicích 10. července 2006

1
Suzana Jelenová

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 CHARAKTERISTIKA DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ V ČR.....	7
1.1 Exkurz do vývoje důchodového systému.....	7
1.2 Sociální zabezpečení.....	9
1.3 Organizace a orgány provádějící Sociální zabezpečení.....	10
1.4 Základní principy Důchodového pojištění.....	11
1.5 Zákonné úpravy.....	12
2 FINANCOVÁNÍ.....	14
2.1 Způsoby financování.....	14
2.2 Srovnání způsobů financování.....	15
2.3 Financování v ČR.....	17
2.4 Důchodové penzijní připojištění.....	18
2.4.1 Charakteristika Penzijního připojištění.....	18
2.4.2 Dávky z penzijního připojištění.....	19
3 DRUHY DÁVEK ZE ZÁKLADNÍHO DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ.....	21
3.1 Stáří jako sociální událost.....	22
3.1.1 Důchodový věk.....	22
3.1.2 Starobní důchod.....	23
3.2 Invalidita jako sociální událost.....	25
3.2.1 Plný invalidní důchod.....	25
3.2.2 Částečný invalidní důchod.....	26
3.3 Pozůstalostní důchody.....	26
3.3.1 Sirotčí důchod.....	26
3.3.2 Vdovský a vdovecký důchod.....	28
4 DALŠÍ REFORMA DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU.....	30
4.1 Varianta ČSSD – systém fiktivních účtů.....	31
4.2 Varianta ODS – rovný důchod.....	32
4.3 Varianta KDU-ČSL - dobrovolné vyvázání.....	32
4.4 Varianta KSČM - parametrická optimalizace.....	34
4.5 Varianta US-DEU – kombinovaný systém.....	34
4.6 Varianta Strany zelených – kombinovaný zásluhový systém.....	36
ZÁVĚR.....	38
SEZNAM LITERATURY:.....	40
SEZNAM PŘÍLOH.....	42
ABSTRAKT.....	50

ÚVOD

Transformace českého důchodového systému probíhá současně s reformou sociálního zabezpečení jako celku. Cílem transformace bylo vytvořit sociální a tedy i důchodový systém, který by odpovídal potřebám tržní ekonomiky, podněcoval jednotlivce i sociální skupiny k odpovědnosti za vlastní sociální situaci. Hlavním problémem důchodového systému, jak se v posledních letech ukazuje, je růst nákladů na důchodové pojištění a v důsledku toho zvyšující se finanční zatížení ekonomicky aktivních obyvatel.

V posledních letech se velmi často hovoří o stárnutí populace, zvyšování se doby dožití a hrozícím kolapsu našeho důchodového systému. Toto je hrozba, na kterou slyší snad každý z nás, neboť nás všech se důchodové pojištění dotýká. To je dáno již principy tohoto systému a nikdo nechce být v situaci, kdy celý svůj život přispívá do systému a v období po ukončení své ekonomické aktivity, by měl zůstat bez finančních prostředků.

Neboť patřím do generace, které se mají již plně týkat připravované reformy, je přirozené, že mě velmi zajímá, kterým směrem se důchodový systém bude vyvíjet.

Nekladla jsem si za cíl, představit právní či úplný výklad důchodového pojištění či jeho politiky, to mi ani limitovaný rozsah nedovoluje. Tato práce by měla podat pouze obecný a stručný náhled na problematiku důchodového pojištění, respektive jen na určité okruhy této problematiky. Tento náhled je položen v dějové linii, kdy počínaje malým exkurzem do minulosti můžeme lépe pochopit současný stav našeho důchodového pojištění a hlavně se určitých chyb v budoucnu vyvarovat či se nechat inspirovat některými způsoby řešení.

Tuto práci jsem vypracovala za pomoci odborné literatury, která je uvedena v seznamu literatury. Práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, v kterých se zabývám vybranými aspekty důchodového pojištění.

V první kapitole této práce nazvané „Charakteristika důchodového pojištění v ČR“ se věnuji nejprve vývoji důchodového pojištění na našem území. Následně, aby byla pochopena složitá struktura důchodového systému, považuji za nezbytné vycházet z jeho místa v celkovém systému sociálního zabezpečení, proto další část je věnována uspořádání našeho sociálního zabezpečení, orgánům a organizacím, které ho provádějí. Dále je pozornost

věnována vymezení základních zásad důchodového systému a jeho současné platné právní úpravě.

V druhé kapitole se zabývám financováním důchodových systémů, neboť právě ono je rozhodujícím aspektem úspěšnosti jeho fungování. V teorii financování důchodového systému jsou rozlišovány dvě základní metody financování a konkrétní úpravy jsou potom jen jejich variacemi. Dále jsou tyto metody vzájemně porovnány a představen současný model financování v ČR.

Transformace důchodového systému přinesla i vznik důchodového penzijního připojištění, které existuje vedle základního důchodového pojištění. Penzijní připojištění je vybudováno na občanském principu a financováno kapitálovou metodou. Účastní se ho poměrně malé procento občanů, proto jeho základní charakteristika je zařazena, jako poslední podkapitola financování důchodových systémů.

Ve třetí kapitole jsou popsány jednotlivé druhy dávek ze základního důchodového pojištění, které jsou rozčleněny dle druhu vzniklé sociální události. Je zde představena obecná charakteristika dávek a následně podmínky pro nárok na ně.

Ve čtvrté a poslední kapitole jsou představeny návrhy, jednotlivých (současných i budoucích, neboť v období zpracování této práce, proběhly volby) parlamentních politických stran, na možné budoucí reformy důchodového systému.

1 CHARAKTERISTIKA DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ V ČR

1.1 Exkurz do vývoje důchodového systému

První pokusy o sociální zajištění spadají zhruba do středověku. Po dlouhou dobu však pomoc starým a nemocným spočívala především na rodině, v případech opuštěných pak postupně přebírala charitu církev, ale jen v určitém rozsahu. Vedle toho postupně vznikaly svépomocné podpůrné spolky, organizované zpravidla na cechovním, resp. profesním základu.¹

S rozvojem řemesel a výrobních vztahů vůbec docházelo k častějšímu sdružování, začala se organizovat i státní chudinská péče. V devatenáctém století již existovala řada řemeslnických spolků, družstev a tovaryšských bratrstev. Se stále větší silou začal posléze do těchto vztahů vstupovat i stát. Původně svépomocná sdružení tak začaly nahrazovat státem organizované instituce.²

Tradice sociálního pojištění na území ČR má historii přesahující sto let. První zákony zakotvující sociální pojištění vznikly na konci 19. století a první moderní zákon institucionálně i věcně upravující veřejné důchodové pojištění vznikl již v roce 1924. Tento zákon byl produktem celonárodní reprezentace, neboť byl utvořen odbornou komisí, která byla sestavena poté, co se tehdejších 8 parlamentních politických stran nedokázalo shodnout na představě o sociální reformě. Po druhé světové válce byl významným mezníkem zákon z roku 1948, který vytvořil systém národního pojištění. Zákon o národním pojištění nově zavedl princip vzniku pojištění ze zákona, jehož osobní rozsah byl univerzální, přestože byly učiněny drobné výjimky. Obě tyto právní úpravy byly ve své době pokrokové a velmi moderní.³

Od padesátých let až do roku 1989 však postupně docházelo k deformacím, systém se stal v některých částech i diskriminačním, neumožňoval individuálnější rozhodování, nebyly vytvořeny podmínky pro rozvoj soukromého dobrovolného pojištění apod. I přesto si české důchodové pojištění zachovalo některé pozitivní rysy z první poloviny 20. století, na které

¹ Srov. TOMESŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 1996, s. 5-6.

² tamtéž

³ Srov. TOMESŠ, I. *Na počátku byly myšlenky národního pojištění*. Národní pojištění, 1999, s. 2-6.

bylo možno navázat. K zvláště významnému přelomu došlo v roce 1988, a to přijetím zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, včetně prováděcích předpisů⁴

Proces důchodové reformy byl v ČR zahájen bezprostředně po politických změnách v roce 1989. Do této doby byl systém v zásadě velmi velkorysý, zejména k některým skupinám osob. Tato velkorysost se projevovala zejména v podmínkách vzniku nároku na dávku, nikoliv úrovní dávek. Zabezpečeni byly prakticky všichni občané, ale výše dávek často neměla žádnou souvislost s důchodovým systémem. Po roce 1989 v systému byla zavedena univerzálnost, odstraněna diskriminace, zavedeno pojistné a transformován nositel pojištění. V roce 1994 byl přijat zákon, který zavedl dobrovolný doplňkový důchodový systém (penzijní připojištění se státním příspěvkem, více viz podkapitola 2.4).⁵

Sociální systém do roku 1996 byl velmi nákladný (jeden z nejdražších v Evropě) a současně byl nepřehledný. Poskytování dávek bylo neadresné, pomoc byla poskytována obecně a plošně. Na sociální účely stát vynakládal příliš mnoho veřejných prostředků, systém byl štědrý, neefektivní a poskytoval ochranu i těm, kteří ji nepotřebovali. V roce 1995 byl v ČR jako v jednom z prvních států střední a východní Evropy přijat reformní zákon o důchodovém pojištění. Tento zákon zavedl např. potřebnou flexibilitu systému, prodlužování věkové hranice pro nárok na starobní důchod, došlo k přizpůsobení systému mezinárodním pravidlům, k zakotvení pravidelné valorizace.⁶

Nutnost budoucích úprav důchodového systému vyplývá z demografických změn. V posledních deseti až patnácti letech došlo k hlubokému propadu porodnosti a zároveň k prodlužování doby dožití, proto naše politické špičky často hovoří o nových koncepcích důchodového systému (tomuto tématu je věnována kapitola 4).

⁴ Srov. TOMEŠ, I. *Na počátku byly myšlenky národního pojištění*. Národní pojištění. 1999, s. 2-6.

⁵ Srov. MPSV. *Důchody*. Praha: MPSV, 1996, s. 4-5.

⁶ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly za sociálního zabezpečení 1. část*. Praha: ASPI, 2004, s.173-175; VOŘÍŠEK, V. *Tricet let a důchody*. Národní politika, 1999, s. 31.

1.2 Sociální zabezpečení

K tomu abychom pochopily celou složitost důchodového systému je nezbytné vycházet z místa v celkovém systému sociálního zabezpečení, proto považuji za důležité, přiblížit tuto strukturu. Funkce sociálního zabezpečení spočívá v sociální ochraně občanů při výskytu sociálních událostí. Sociální zabezpečení je považováno za nejdůležitější nástroj realizace sociální politiky a se skládá ze třech pilířů:⁷

- **Sociální pojištění** řeší takové situace na které se lze dopředu připravit, odkládáním finančních prostředků k řešení budoucí sociální situace. Jde např. o případy ztráty zaměstnání (*pojištění v nezaměstnanosti*), ztrátu zdraví (*zdravotní pojištění*), krátkodobou ztrátu pracovní schopnosti (*nemocenské pojištění*), dlouhodobou ztrátu pracovní schopnosti (*důchodové pojištění*). Sociální pojištění je obvykle financováno z příspěvků pojištěnců, zaměstnavatelů a z příspěvků státu. Systém sociálního pojištění je strukturován do třech úrovní. První úroveň je základní systém, který je povinný, státem definovaný a také garantovaný. Druhá úroveň je založena na určité meziskupinové solidaritě. Třetí úroveň je založena na individuálním rozhodnutí a přičinění každého občana. (více viz financování)
- **Státní sociální podpora** se vztahuje na situace, které jsou obecně společností akceptovány a považovány za potřebné k řešení. Tato oblast je obvykle zaměřena na podporu dětí, rodin, sociální prevenci podobně. Dávky státní sociální podpory jsou rozděleny na dvě skupiny, a to na dávky, které jsou podmíněné příjmem rodiny a hlavním kritériem pro jejich stanovení je životní minimum, druhou skupinu poté tvoří dávky, které nejsou závislé na příjmu rodiny jako např. porodné. Tento pilíř je financován ze státního rozpočtu a je založen na principu solidarity.
- **Sociální pomoc** je určena k zabezpečení základních životních potřeb občanů, kteří se ocitli v hmotné nouzi a nemohou tuto situaci překonat sami nebo s pomocí své rodiny. Sociální pomoc je také financována jak ze zdrojů státního rozpočtu, tak z rozpočtu obcí, různých dobrovolných organizací a nadací, charitativních nebo svépomocných sdružení.⁸

⁷ Srov. KREBS, V. *Sociální zabezpečení*. Sociální politika, 20, 1994, s 7-8.

⁸ Srov. BAŠTÝŘ, I. aj. *Životní minimum v zahraničí a ČR*. Praha: MPSV, 1997, s. 168.

1.3 Organizace a orgány provádějící Sociální zabezpečení

V rámci přehledné orientace je důležité si vysvětlit organizaci, řízení a působnost jednotlivých státních orgánů, které jsou zohledněny v zákoně č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi orgány státní správy patří:⁹

- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
- Česká správa sociálního zabezpečení
- Okresní správa sociálního zabezpečení
- Ministerstvo Obrany ČR
- Ministerstvo Vnitra ČR
- Ministerstvo Spravedlnosti ČR

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (podle § 4 zákona 582/1991 Sb.) jako ústřední orgán státní správy vykonává pro oblast důchodového pojištění především legislativní působnost, řídí a kontroluje výkon státní správy, řídí Českou správu sociálního zabezpečení, plní úkoly vyplývající z mezinárodních smluv a zřizuje jako své orgány posudkové komise.

Česká správa sociálního zabezpečení (podle § 5 zákona 582/1991 Sb.) rozhoduje o dávkách důchodového pojištění, zařizuje jejich výplatu, jedná ve věcech důchodového pojištění před soudy, řídí a kontroluje Okresní správu sociálního zabezpečení, vymáhá neprávem vyplacené dávky důchodového pojištění atd. Od roku 2002 ČSSZ nevybírá pojistné, neboť výběrem pojistného pověřila OSSZ.

Okresní správa sociálního zabezpečení (podle § 6 zákona 582/1991 Sb.) – ve srovnání s ČSSZ mají poměrně malý rozsah rozhodovacích pravomocí. Rozhodují ve sporných případech o vzniku a zániku důchodového právního vztahu, o pojistném, o penále, o započítávání účasti na pojištění, o invaliditě, poskytují odbornou pomoc ve věcech sociálního zabezpečení. Dále opatřují a předkládají podklady pro rozhodnutí ČSSZ o dávkách důchodového pojištění. Posuzují zdravotní stav a pracovní schopnost občanů v rozsahu

⁹ UZ, č.552. *Sociální zabezpečení*. Ostrava: Sagit, 2006, s. 29-35; ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení 1. část*. Praha: ASPI, 2004, s. 91-95, MPSV. *Důchody*. Praha: MPSV, 1996, s. 12-13.

stanoveným tímto zákonem a s ohledem na účelné vynakládání prostředků na sociální zabezpečení také kontrolují dodržování léčebného programu práce neschopných a další.

Ministerstvo obrany, vnitra, spravedlnosti (podle § 9 zákona 582/1991 Sb.) řídí, kontrolují, provádí důchodové pojištění, rozhodují o dávkách důchodového pojištění u vojáků z povolání, příslušníků Policie České republiky, příslušníků Hasičského záchranného sboru, příslušníků ozbrojených bezpečnostních sborů a příslušníků Vězeňské služby.

1.4 Základní principy Důchodového pojištění¹⁰

Pro lepší pochopení úpravy důchodového pojištění je podstatné si nejprve stručně charakterizovat platný systém důchodového pojištění a uvést základní principy, kterými se řídí.

Důchodové pojištění má v ČR dlouholetou tradici, již od roku 1948 patří mezi základní princip důchodového pojištění *účast prakticky všech ekonomicky aktivních osob*, bývá označováno též jako princip všeobecnosti.

Charakteristickým rysem našeho důchodového pojištění je *povinná účast*. Tato charakteristika vyjadřuje, jakým způsobem vzniká účast. To znamená, že občan se nemůže vyvázat z důchodového pojištění (podat žádost o vyvázání ze systému) a přestat platit pojistné. Návrhy některých politických stran však o této možnosti uvažují (více v kapitole 4).

Mezi další základní principy důchodového pojištění v České republice patří *princip jednotné úpravy*. Pro jednotlivé skupiny pojištěnců platí jednotné zásady pro nárok na důchod a jeho výpočet. Dříve se uplatňovalo zvýhodnění některých profesí a dělily se do tří kategorií.

Dalším základním principem je *obligatornost dávek*. Na princip nárokovosti dávek navazuje zajištění soudní ochrany v rámci správního soudnictví (např. při odvolávání se na rozhodnutí ČSSZ).

¹⁰ Srov. PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada, 2006, s. 11-13.

Důchody jsou *garantovány státem*, neboť výdaje na důchodové pojištění jsou součástí výdajů státního rozpočtu (vede se však na samostatném účtu státního rozpočtu) a provádějí ho státní orgány. Na důchodové pojištění se *platí pojistné*. Současná sazba pojistného je 28% z vyměřovacího základu, má-li pojištěnec zaměstnavatele, podílí se na platbě pojistného i on (zaměstnavatel platí 21,5% a zaměstnanec 6,5%).

V důchodovém pojištění se uplatňuje *princip solidarity*, a to především pojištěnců s vyššími příjmy s pojištěnci s nižšími příjmy. Dále se uplatňuje solidarita osob ekonomicky aktivních s osobami, které pobírají důchod, protože vybrané pojistné slouží k úhradě vyplácených důchodů. Tudíž se uplatňuje *princip průběžného financování* (vybrané pojistné se průběžně spotřebovává a nevytvářejí se kapitálové fondy, více v kap. 2)

Pro český systém důchodového pojištění je charakteristický též velmi *široký okruh náhradních dob pojištění*, čili dob, za které pojištěnec neplatí pojistné, a přesto se mu tyto doby započítávají pro účely důchodového pojištění. Jelikož tento aspekt působí negativně na finanční bilanci systému, byly v roce 1997 a 2004 schváleny určité úpravy v započítávání náhradních dob pojištění.

Významným principem současného důchodového systému je jeho *dynamičnost*, která se projevuje především v aktualizaci hodnoty příjmů pojištěnců při výpočtu důchodů (stanovením pravidel pro zvyšování vyplácených důchodů).

1.5 Zákonné úpravy

Důchodové pojištění je v České republice upraveno od 1. ledna 1996 zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Zákon o důchodovém pojištění (dále jen ZDP) nahradil do té doby platnou právní úpravu důchodového zabezpečení obsaženou v zákoně č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. ZDP byl v roce 1997 významně dotčen dvěma novelami, a to zákonem č. 134/1997 Sb. a zákonem č. 289/1997 Sb.¹¹

¹¹ PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada, 2006, s. 13.

Novelizace byly provedeny v letech 1999 až 2002. Další významná novela byla schválena v roce 2003. Podle zákona o sociálním zabezpečení se však až do roku 2005, popřípadě ve stanovených případech až do roku 2018, ještě postupuje při tzv. srovnávacím výpočtu (tj. důchod se vypočítává jak podle ZDP, tak podle zákona o sociálním zabezpečení) tento srovnávací výpočet byl v ZDP zaveden v rámci ochrany pojištěnců, aby důchod podle nové právní úpravy nebyl nižší než podle dřívější právní úpravy obsažené v zákoně o sociálním zabezpečení.¹²

Na zákon o důchodovém pojištění navazují prováděcí předpisy. Tyto prováděcí předpisy obsahují jednak podrobnější úpravu (jde zejména o vyhlášku Ministerstva práce a sociálních věcí), jednak stanovené hodnoty, pokud jde o všeobecný vyměřovací základ, přepočítací koeficient a redukční hranice výpočtového základu (jedná se o nařízení vlády, která jsou každoročně vydávána) – tyto hodnoty jsou potřebné pro výpočet důchodu. Nařízením vlády se rovněž zvyšují vyplácené důchody a stanoví se základní výměra důchodu.¹³

Oblast důchodového pojištění není upravena v ZDP komplexně, neboť organizace a provádění důchodového pojištění a pojistné na důchodové pojištění jsou upraveny v jiných zákonech. Organizaci a provádění důchodového pojištění upravuje zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Pojistné na důchodové pojištění jako součást pojistného na sociální zabezpečení je upraveno zákonem č.589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů¹⁴.

Česká republika se 1. května 2004 stala členským státem Evropské unie. Právní úprava důchodového pojištění v jednotlivých členských státech není jednotná. Proto, aby se principy sladily, existují Nařízení Rady (EHS) 1408/71 a 574/72, které jsou nadřazeny národním zákonům členských států.¹⁵ Úplný přehled platných právních předpisů, které se týkají důchodového pojištění je obsažen v příloze č. 1.

¹² Srov. PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada, 2006, s. 11-13.

¹³ Srov. PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada, 2006, s. 13-14.

¹⁴ Srov. ČERVENKOVÁ, I., MAŠKA, J. *Nemocenské a důchodové pojištění od roku 1996*. Praha: Eurounion, 1996, s. 52- 60. , PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada, 2006, s. 13-14.

¹⁵ Srov. MPSV *Příručka budoucího důchodce 2006*. Praha: MPSV, 2006, s. 23.

2 FINANCOVÁNÍ

2.1 Způsoby financování

V úplně nejobecnější rovině lze říci, že důchodové systémy lze financovat dvojným základním způsobem, a to ze státního rozpočtu anebo ze zdrojů tvořící zvláštní fond mimo rozpočet. Jestliže je důchodový systém financován ze zvláštního fondu budovaného jako pojistný systém většina autorů rozlišuje:¹⁶

- ◆ **průběžné financování** (ve zkratce PAYG, pay-as-you-go) – výdaje na dávky v daném období jsou hrazeny z příjmů pojistného v daném období.
- ◆ **kapitálové (fondové) financování** (ve zkratce FF, fully funded) – z vybraných příspěvků se vytváří fond, který je po určité době schopen krýt náklady na vyplácené dávky.
- ◆ Večeřa uvádí další systém, a to „**smíšený systém financování**“, který je kombinací předchozích.¹⁷

Financování systémů důchodového pojištění je vesměs více-zdrojové a podle toho, jakým způsobem jsou jednotlivé části profinancovány, jsou formulovány v zásadě tři pilíře:¹⁸

- **Veřejný pilíř** – by měl mít formu státem garantovaného minimálního důchodu, většinou se jedná o univerzální dávku. Tento pilíř může být financován prostřednictvím státního rozpočtu anebo státních pojistných fondů, proto zde hovoříme o financování průběžnou metodou.

¹⁶ Srov. TOMEŠ, I. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Všehrad, 1993, s. 59-60; VANČUROVÁ, A., KLAZAR, S. *Sociální a zdravotní pojištění*. Praha: ASPI, 2006 s. 15.

¹⁷ Srov. VĚČEŘA, M. *Sociální stát, východiska a přístupy*. Praha: Slon, 1993, s. 81.

¹⁸ Srov. GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 53-68; VANČUROVÁ, A., KLAZAR, S. *Sociální a zdravotní pojištění*. Praha: ASPI, 2006, s. 16.

- **Povinný (ze zákona) soukromý pilíř**- je postaven na zásadě povinného spoření. Může mít podobu smluvního starobního pojištění nebo podnikového zaopatření. Je zde možnost samostatného rozhodování a volby pojištěnce, může si vybírat mezi různými pojistnými plány, nastavit si výši pojistného.
- **Dobrovolný soukromý pilíř** – vždy je financován kapitálově na komerčním principu, jakým je např. životní pojištění. Tento pilíř je zcela založen na individuálním přičinění a rozhodnutí každého občana.

Důchodový systém se liší také tím, je-li příspěvkové (DC) nebo dávkové (DB) definovaný¹⁹.

V **příspěvkově definovaném** systému je stanovena příspěvková sazba, kterou pojištěnec platí do systému. Výše jeho důchodu závisí přímo úměrně na množství odvedených příspěvku a jejich zhodnocení a nepřímo úměrně na naději dožití jeho generace v okamžiku odchodu pojištěnce do důchodu. Výše důchodu tak není systémem předem „garantována“.

Naopak v **dávkově definovaném** systému existuje přesná formule, podle které se důchod vypočte. Po přijetí určitých zjednodušení (předpokládaná doba pojištění, výše příjmu (resp. vyměřovacího základu) atd.) může pojištěnec mít přibližnou představu o výši svého důchodu radu let před samotným odchodem do důchodu.

2.2 Srovnání způsobů financování

Existují rozdíly mezi průběžným a fondovým financováním důchodového systému. Zatímco výnos PAYG je závislý na demografickém vývoji, výnos FF systému je dán podmínkami na finančních trzích, mírou a způsobem regulace a výší administrativních nákladů. PAYG a FF systémy se liší také z hlediska citlivosti na rizika. Kombinací obou metod financování lze tudíž snížit celková rizika důchodového systému.²⁰

¹⁹ Srov. BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva, výkonného týmu*. 2005, s. 58-59.

²⁰ Srov. BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva, výkonného týmu*. 2005, s. 7.

Jelikož výhody PAYG financování oproti FF systémům jsou kompenzovány nevýhodou PAYG oproti FF v jiných oblastech a podobná omezení existují taktéž mezi DB a DC důchodovým systémem, proto uvádím následující tabulku, kde jsou přehledně srovnány.

Tabulka : Srovnání PAYG vs FF a DB vs DC důchodových systému²¹

	VÝHODY	NEVÝHODY
PAYG	Odolnost vůči cyklickému vývoji ekonomiky	citlivost na demografický vývoj (porodnost a migrace) Cítlivost na rostoucí dobu dožití Závislost na domácím vývoji ekonomiky Riziko mezigenerační spravedlnosti (PAYG DB) – riziko politického zneužití
FF	Odolnost vůči demografii (porodnost a migrace) Možnost mezinárodní diverzifikace Mezigenerační spravedlnost Závislost na kvalitě institucion. prostředí	Cítlivost na vývoj na finančních trzích Vysoké administrativní náklady Cítlivost na rostoucí dobu dožití Závislost na kvalitě institucion. prostředí
DB	Umožňuje solidaritu uvnitř generace Vyšší jistota ohledně výše dávky, pokud je systém udržitelný a imunní vůči politickým rizikům Možnost motivace k pozdějšímu odchodu do důchodu	Riziko demotivace setrvání na trhu práce nejistá výše dávky v případě dlouhodobé neudržitelnosti systému a politických intervencí. riziko neklesá s růstem věku jedince. Nedokáže automaticky reagovat na růst dožití
DC	Netrestá delší setrvání na trhu práce Ve vyšším věku nejistota ohledně výše dávky významně klesá Automatická reakce na růst doby dožití	Riziko chudoby pro ohrožené skupiny Méně jistá výše dávky na počátku pracovní kariéry

Typický pohled na mezigenerační solidaritu v průběžném systému může být zavádějící, protože generace ekonomicky aktivních skrze zaplacené pojistné financuje důchody generací v post-produktivním věku. Naopak u fondového systému tato solidarita není, neboť výše důchodu závisí, za jinak stejných podmínek, na vlastních příspěvcích každého jedince. Ovšem ani v průběžném systému nemusí mezigenerační solidarita existovat, za předpokladu že by výnos každé generace z průběžném systému byl v čase stabilní a neměnil se v závislosti na početní síle generací, neexistovala by žádná mezigenerační solidarita.²²

²¹ BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva, výkonného týmu.* 2005, s. 64.

²² Srov. BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva, výkonného týmu.* 2005, s. 61-62.

Konkurence na trhu penzijních fondů na jedné straně zvyšuje komfort klienta, na straně druhé může vést ke zvyšování nákladů celého systému. Čistý výnos fondového systému, který je klíčový pro budoucí výši důchodu, snižují administrativní náklady.²³

2.3 *Financování v ČR*

Výsledkem významných změn během posledních patnácti let u nás je vytvoření důchodového systému, který se skládá ze dvou částí. Prvním pilířem je **povinné základní důchodové pojištění**, dávkově definované (DB) a **průběžně financované** (PAYGO). Je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby, právní úprava je jednotná pro všechny pojištěnce.²⁴

Vedle toho existuje **dobrovolné doplňkové**, příspěvkově definované (DC), **kapitálově financované** penzijní připojištění se státním příspěvkem (v ČR od roku 1994, více viz. následující podkapitola). Tento systém je možno podle terminologie EU považovat za třetí pilíř důchodového systému, protože zde neexistuje přímá provázanost mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Součástí třetího pilíře jsou i produkty komerčních pojišťoven - zejména životního pojištění. V členských státech obvyklý druhý pilíř (zaměstnanecké penzijní pojištění) v českém důchodovém systému neexistuje a s jeho zavedením se v současné době nepočítá. Důchody přiznávané ze třetího pilíře se zatím u nás podílejí na příjmech důchodců zanedbatelnou měrou.²⁵

V České republice se primárně používá průběžné financování a již dnes se projevuje jeho základní slabina. Tím, jak se mění demografická struktura obyvatelstva, jak dochází k růstu počtu osob nepřispívajících do systému (ekonomicky neaktivní obyvatelstvo) a naopak klesá podíl osob, které do systému přispívají, tak za jinak nezměněných podmínek musí nutně docházet k deficitu na účtech důchodového pojištění. Kapitálové financování by demografickým vývojem nemělo být postižené, ale je zde riziko bankrotu fondu či jen

²³ Srov. BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva, výkonného týmu*. 2005, s. 62.

²⁴ Srov. Vláda ČR. *Národní strategická zpráva o přiměřených a udržitelných důchodech*. [online]. 2005 [cit. 2006-05-05]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/1449>.

²⁵ tamtéž s. 2.

nepříznivý vývoj na finančních trzích.²⁶ O budoucích způsobech financování důchodů u nás mají jednotlivé politické strany své představy, které jsou přiblíženy v kapitole č.4.

Sirotek zastává názor, že systém uplatňovaný v ČR se skládá ze třech pilířů, a to důchodového pojištění, penzijního připojištění a individuálních forem.²⁷

2.4 Důchodové penzijní připojištění

S důchodovým pojištěním úzce souvisí penzijní připojištění se státním příspěvkem, které představuje doplňkový zdroj příjmů občana zejména ve stáří nebo invaliditě. Důchodové penzijní připojištění představuje druhý pilíř našeho důchodového systému. Jak již bylo popsáno v předcházející části této kapitoly, při srovnání se strukturou důchodových systémů v Evropě představuje až třetí pilíř.

2.4.1 Charakteristika Penzijního připojištění

Penzijní připojištění bylo (zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů) zavedeno jako určitá nadstavba nad základním systémem důchodového zabezpečení, která rozšiřuje možnosti občanů aktivně se podílet na zajištění své budoucnosti formou dlouhodobého spoření.²⁸

Cílem penzijního připojištění je zvýšit účastníkovi jeho příjem v postproduktivním věku nad úroveň důchodu ze státního důchodového pojištění o prostředky, které mu po splnění stanovených podmínek bude vyplácet penzijní fond. Prostředky na účtu účastníka jsou vytvářeny jeho pravidelnými úločkami. K těm jsou pravidelně připisovány státní příspěvky (jejich výše závisí na výši příspěvku účastníka) a veškeré prostředky na účtu jsou zhodnocovány podíly na výsledcích hospodaření penzijního fondu.²⁹

²⁶ Srov. VANČUROVÁ, A., KLAZAR, S. *Sociální a zdravotní pojištění*. Praha: ASPI, 2006, s. 15, SIROTEK, M. *Systémy důchodového a penzijního zabezpečení v zahraničí a systém uplatňovaný v ČR*. Národní pojištění, 1997, s. 31-32.

²⁷ Srov. SIROTEK, M. *Systémy důchodového a penzijního zabezpečení v zahraničí a systém uplatňovaný v ČR*. Národní pojištění, 1997, s. 32.

²⁸ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*. Praha: ASPI, 2004, s.199.

²⁹Srov. ŠULC, J. *Penzijní připojištění*. Praha: Grada, 2006, s. 24-26.

Penzijní fondy jsou akciové společnosti, které ke svému vzniku potřebují povolení Ministra financí. Každý penzijní fond musí mít penzijní plán, který je ministrem schválený a je též součástí každé smlouvy o penzijním připojištění. V penzijním plánu jsou upraveny především jednotlivé dávky (např. okruh dávek, podmínky nároku na dávku...) a další otázky týkající se provádění připojištění konkrétním fondem.³⁰

Účast na penzijním připojištění je dobrovolná a účastníkem se může stát fyzická osoba starší 18 let s trvalým pobytem v ČR, která uzavře s penzijním fondem písemnou smlouvu o penzijním připojištění anebo fyzická osoba starší 18 let s bydlištěm na území jiného členského státu Evropské unie, pokud je účastna důchodového pojištění nebo veřejně zdravotního pojištění v ČR.³¹

2.4.2 Dávky z penzijního připojištění

Starobní penze³² je základní dávkou z penzijního připojištění. Podmínkou pro její přiznání je dosažení věku účastníka 60 let nebo přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění a současně splnění podmínky minimální pojištěné doby 60 měsíců (tj. doby po kterou účastník platí sjednané příspěvky). Starobní penze se vyplácí doživotně. Její výše se stanoví na základě výpočtu podle příspěvkového principu, z úhrnu všech prostředků evidovaných fondem ve prospěch účastníka.

Výsluhová penze³³ je dávka, která má umožnit účastníkovi za splnění stanovených podmínek vybrat si část prostředků z fondu před vznikem nároku na starobní penzi. Podmínkou pro přiznání výsluhové penze je splnění minimální pojištěné doby, která v tomto případě činí 180 měsíců. Výsluhová penze je vyplácena doživotně na základě příspěvkového principu z části prostředků evidovaných ve prospěch výsluhové penze (včetně státních příspěvků a příslušného podílu na výnosech) za dobu od sjednání výsluhové penze do uplatnění nároku na její výplatu, kterou stanoví účastník v žádosti o výplatu (podle typu penzijního plánu maximálně 50%).

³⁰ Srov. PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada,, 2006, s. 110.

³¹ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*. Praha: ASPI, 2004, s.199.

³² Srov. ŠULC, J. *Penzijní připojištění*. Praha: Grada,, 2006, s. 30-31.

³³ Srov. ŠULC, J. *Penzijní připojištění*. Praha: Grada,, 2006, s. 34-35.

Pozůstalostní penze³⁴, na kterou účastník neplatí zvláštní příspěvky, je dávka, která má zajistit výplatu části dávek oprávněným osobám po úmrtí účastníka. Podmínkou pro přiznání pozůstalostní penze je splnění minimální pojištěné doby, která v tomto případě činí 36 měsíců. Pozůstalostní penze se sjednává při uzavření smlouvy vyplněním oprávněných osob, během trvání pojištění dodatkem ke smlouvě nebo požádáním o doživotní starobní penzi se zaručenou dobou výplaty. Účastník si může sjednat dobu výplaty 1-15 let, pokud ji ve smlouvě nesjedná, určí dobu výplaty oprávněná osoba. Pokud již účastníkovi byla vyplácena starobní penze, pozůstalostní penze se vyplácí po stanovenou dobu ve výši starobní penze vyplácené v den vzniku nároku (v den úmrtí účastníka). Pokud ještě účastníkovi nebyla vyplácena starobní penze, výše pozůstalostní penze se stanoví na základě výpočtu penze na stanovenou dobu podle příspěvkového principu z úhrnu prostředků evidovaných fondem ve prospěch účastníka v okamžiku vzniku nároku na pozůstalostní penzi.

Podmínkou pro přiznání **invalidní penze** je přiznání invalidního důchodu (ne částečného) z důchodového pojištění a splnění minimální pojištěné doby, která v tomto případě činí 36 měsíců. Invalidní penze je vyplácena doživotně na základě výpočtu podle příspěvkového principu z části úhrnné výše prostředků evidovaných ve prospěch účastníka ke dni vzniku nároku na výplatu penze, kterou stanoví účastník (0–100%) v žádosti o výplatu. Místo penzí může účastník čerpat jednorázové vyrovnání.³⁵

³⁴ Srov. ŠULC, J. *Penzijní připojištění*. Praha: Grada, 2006, s. 37. , VOSTATEK, J. *Sociální a soukromé pojištění*. Praha: Codex Bohemia, 2000, s. 115.

³⁵ Srov. ŠULC, J. *Penzijní připojištění*. Praha: Grada, 2006, s. 36-37. , VOSTATEK, J. *Sociální a soukromé pojištění*. Praha: Codex Bohemia, 2000, s. 117.

3 DRUHY DÁVEK ZE ZÁKLADNÍHO DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

System davek duchodoveho pojisteni zahrnuje jen duchody, které jsou odvozeny (primo anebo nepriamo) z prijmu z ekonomické aktivity. Ze základního povinného pojisteni je zajištena davkou osoba v pripade vzniku sociální situace. Touto sociální situací je stári, invalidita a úmrtí živitele, tomuto odpovídají i druhy poskytovaných duchodů:

- ⇒ **duchody přímé**, tj. duchody starobní, plné invalidní a částečné invalidní,
- ⇒ **duchody odvozené**, tj. duchody vdovské a vdovecké a sirotčí (duchody pozůstalých).³⁶

Rozdíl mezi přímými a odvozenými duchody je ten, že duchody přímé se vyměřují v závislosti na dobách pojisteni a výši výdělků (výpočtového základu) oprávněného, zatímco odvozené duchody (jejich procentní výměra) se stanoví z přímého duchodu (jeho procentní výměry), který pobíral zemřelý nebo na který by měl nárok.³⁷

Duchod se skládá ze dvou složek, a to ze základní výměry a procentní výměry. **Základní výměra duchodu** je určena pevnou částkou stejnou bez ohledu na druh duchodu. Výše základní výměry je upravována v nařízení vlády o zvyšování duchodů. **Procentní výměra duchodu** se stanoví procentní sazbou z **výpočtového základu** v návaznosti na získanou **dobu pojisteni**, jde-li o duchody přímé, nebo z procentní výměry duchodu zemřelého, jde-li o duchody odvozené.³⁸

V případě souběhu nároků na více duchodů toto schéma neplatí, neboť základní výměra náleží každému duchodci jen jednou a procentní výměra náleží v plné výši jen u jednoho duchodu a u ostatních duchodů se stanoveným způsobem krátí. Základními prvky pro výpočet přímých duchodů jsou tedy doba pojisteni a výpočtový základ. Doba pojisteni je základním prvkem též pro vznik nároku na přímý duchod.³⁹

³⁶ Srov. ČERVENKOVÁ, I., MAŠKA, J. *Nemocenské a duchodové pojisteni od roku 1996*. Praha: Eurounion, 1996, s. 59.

³⁷ Srov. ČSSZ. *Sociální zabezpečeni 2006*, Praha: ČSSZ, 2006, s. 7., ČERVENKOVÁ, I., MAŠKA, J. *Nemocenské a duchodové pojisteni od roku 1996*. Praha: Eurounion, 1996, s. 54-55.

³⁸ Srov. PŘIB, J. *Kdy do duchodu a za kolik*. 2006, s. 14-15.

³⁹ Srov. ČSSZ. *Sociální zabezpečeni 2006*, Praha: ČSSZ, 2006, s. 12-13.

Klíčovým pojmem základního důchodového systému, stejně jako celého systému sociálního zabezpečení, jsou **sociální události**. Sociální událost můžeme v nejobecnějším smyslu definovat jako životní sociální situaci, která má pro jedince a jeho rodinu nepříznivé ekonomické dopady, je společností uznaná a jsou s ní spojeny nároky na plnění v jednotlivých subsystémech sociálního zabezpečení.⁴⁰

3.1 Stáří jako sociální událost

Jednou z nejtýpčtějších sociálních událostí v důchodovém systému je stáří (starobní věk). Stárnutí člověka je proces velmi individuální a složitý, který u různých lidí probíhá rozdílně. Stárnutí významně ovlivňuje pracovní schopnost člověka, tudíž s narůstajícím věkem se mění pracovní výkon, snižuje se fyzická výkonnost, která je zase vyrovnávána většími zkušenostmi a lepšími pracovními metodami. Proto vhodně zvolená pracovní činnost člověka nevyčerpává, ale naopak brzdí proces stárnutí.⁴¹

Stáří pro člověka znamená výraznou společenskou změnu. Odchodem do důchodu ztrácí nejen své společenské postavení, ale i příjmy, které ze své pracovní aktivity měl, a proto si obvykle snaží svůj odchod prodloužit.

3.1.1 Důchodový věk

Důchodový věk má zásadní význam především pro nárok na starobní důchod, neboť jeho dosažení patří mezi základní podmínky nároku na tento důchod. Důchodový věk také ovlivňuje nároky ostatních důchodů (vyjma sirotčího důchodu), popřípadě má vliv na výši těchto důchodů.⁴²

⁴⁰Srov. GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systém*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 143 – 144.

⁴¹Srov. GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systém*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 147- 148.

⁴²Srov. PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. 2006, s. 55., ČSSZ. *Příručka pro důchodce v roce 2006*. Praha: ČSSZ, 2006, s. 11.

Pro určení důchodového věku by bylo ideální, kdyby se u každého jedince posuzoval samostatně, což je vzhledem k podmínkám nemožné, proto je určení důchodového věku určitým kompromisem, který odpovídá možnostem a podmínkám své doby. V některých důchodových systémech (včetně našeho) je rozdílně stanovený věk pro muže a ženy, avšak v rámci Evropské unie se začíná prosazovat tendence tyto rozdíly odstranit.⁴³

V našem důchodovém systému se hranice dosažení důchodového věku zvyšuje a dochází k přepočítávání - u mužů je 60 let, u žen od 53 do 57 let podle počtu vychovaných dětí. Tento důchodový věk ale platí pouze pro ty pojištěnce, kteří daného věku dosáhli do 31. 12. 1995. Od té doby se věková hranice pro odchod do důchodu pravidelně zvyšuje - u mužů o 2 kalendářní měsíce a u žen o 4 kalendářní měsíce za každý započatý rok po 31. 12. 1995. A to tak, aby po 31. 12. 2012 byl důchodový věk u mužů 63 let a u žen od 59 až 63 let opět podle počtu vychovaných dětí.⁴⁴ (Podrobně je důchodový věk uveden v příloze č.2, v tabulce).⁴⁵

3.1.2 Starobní důchod

Starobní důchod je základní dávkou důchodového pojištění. Nárok na tento důchod je vázán především na dosažení stanoveného věku a jeho účelem je zabezpečit pojištěnce v období, kdy vzhledem k věku zpravidla ukončuje svou výdělečnou činnost. Poživatelé starobního důchodu tvoří největší počet důchodců.⁴⁶

Z hlediska podmínek nároku na starobní důchod, které se týkají důchodového věku, se rozlišují dva druhy důchodů:

Obecný (řádný) starobní důchod – nárok vzniká dosažením důchodového věku,

Předčasný starobní důchod – nárok vzniká již před dosažením důchodového věku.

⁴³ Srov. PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. 2006, s. 43-55.

⁴⁴ Srov. ČSSZ. *Sociální zabezpečení 2006*. Praha: ČSSZ, 2006, s. 8.

⁴⁵ Srov. ČSSZ. *Příručka pro důchodce v roce 2006*. Praha: ČSSZ, 2006, s. 10-11.

⁴⁶ Srov. PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. 2006, s. 56.

3.1.2.1 Starobní důchod (obecný)

„V České republice má občan nárok na přiznání starobního důchodu, pokud dosáhl důchodového věku a získal potřebnou dobu pojištění. Věk pro odchod do důchodu je rozdílný pro muže a ženy - u žen závisí na počtu vychovaných dětí (viz výše). Potřebná doba pojištění pro odchod do starobního důchodu je nejméně 25 let. Pokud se jedná o osobu starší 65 let, pak je potřebná doba pojištění 15 let“.⁴⁷

3.1.2.2 Starobní důchod před dosažením důchodového věku

Pokud jde o předčasný starobní důchod, rozlišují se u tohoto druhu ještě dva typy⁴⁸:

Na **předčasný starobní důchod prvního typu** má nárok pojištěnec, pokud mu do dosažení jeho důchodového věku chybí stanovená doba a splnil další specifické podmínky uvedené v § 30 zákona č. 155/1995 Sb. Tyto podmínky se týkají:

◆ *Nárok ve vztahu k vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání* - vedení v evidenci uchazeče o zaměstnání u úřadu práce nejméně 180 kalendářních dní a chybí mu nejvýše dva roky k dosažení důchodového věku. Tento typ předčasného důchodu byl zrušen k 1.1.2004.

◆ *Nárok ve vztahu k částečnému invalidnímu důchodu* - poživatelem částečného invalidního důchodu a k tomuto dni mu do dosažení důchodového věku chybí nejvýše dva roky. Nárok podle těchto podmínek je časově omezen a to nejdéle k 31.12.2006.

◆ *Nárok ve vztahu k plnému invalidnímu důchodu* - pobíral plný invalidní důchod nepřetržitě aspoň po dobu pěti let, nárok na takto pobíraný plný invalidní důchod zanikl a ke dni odnětí tohoto důchodu do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše pět let. Nárok podle těchto podmínek je taktéž časově omezen a to nejdéle k 31.12.2006.

⁴⁷Srov. ČSSZ. *Průručka pro důchodce 2006*. Praha: ČSSZ, 2006, s. 6.

⁴⁸Srov. PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada, 2006, s. 57-60.

Na předčasný starobní důchod druhého typu má podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb. nárok pojištěnec pokud mu chybí k dosažení důchodového věku nejvýše tři roky.

3.2 Invalidita jako sociální událost

Invalidita a zabezpečení invalidních osob patří rovněž mezi typické okruhy důchodových systémů, protože vyřazuje člověka ze standardních situací. Důsledky invalidity nepůsobí jen na pracovní schopnost, ale ovlivňuje uplatnění člověka vůbec.⁴⁹

Osoby, u nichž plná invalidita vznikla před dosažením osmnácti let věku a které nebyl účastny pojištění po potřebnou dobu, mohou dostat dávky invalidního důchodu. Jde o dávku poskytovanou v některých mimořádných případech osobám, které se staly invalidními zpravidla ještě před zahájením ekonomického života („invalidé z mládí“).⁵⁰

3.2.1 Plný invalidní důchod

*„Pojištěnec je plně invalidní, jestliže jeho zdravotní stav je dlouhodobě nepříznivý a z důvodu tohoto dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu mu poklesla výdělečná schopnost nejméně o 66%, nebo z důvodu jeho zdravotního postižení je schopen soustavné výdělečné činnosti jen za zcela mimořádných podmínek. Zdravotní stav pojištěnců posuzují lékaři okresní správy sociálního zabezpečení“.*⁵¹

„I pro přiznání invalidního důchodu je nutné splnit podmínku doby pojištění, která je⁵²:

- ◆ u pojištěnce do 20 let méně než 1 rok,
- ◆ u pojištěnce od 20 do 22 let 1 rok,
- ◆ u pojištěnce od 22 let do 24 let 2 roky,
- ◆ u pojištěnce od 24 let do 26 let 3 roky,
- ◆ u pojištěnce od 26 do 28 let 4 roky,
- ◆ u pojištěnce nad 28 let 5 roků“.

⁴⁹ Srov. GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s.151- 153

⁵⁰ Srov. GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s.151- 153

⁵¹ Srov. ČSSZ. *Sociální zabezpečení 2006*. Praha: ČSSZ, 2006, s. 10-11.

⁵² Srov. ČSSZ. *Sociální zabezpečení 2006*. Praha: ČSSZ, 2006, s. 10-11.

3.2.2 Částečný invalidní důchod

„Částečně invalidní je pojištěnec, jestliže mu z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti nejméně o 33% nebo jestliže mu dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav značně ztěžuje obecné životní podmínky. Okruh zdravotních postižení značně ztěžující životní podmínky stanoví vyhl. MPSV ČR č. 284/95 Sb.“.⁵³

„Pojištěnec má nárok na částečný invalidní důchod, jestliže se stal částečně invalidním

- ◆ a získal potřebnou dobu pojištění, nebo
- ◆ následkem pracovního úrazu“.

3.3 Pozůstalostní důchody

Úmrtí člena rodiny, zejména živitele, znamená velký zásah do způsobu života rodiny. Je zde ohrožena ekonomická funkce rodiny, která může vést až k jejímu rozpadu. Z tohoto důvodu většina vyspělých zemí považuje smrt živitele za tradiční sociální událost, která zakládá nároky na hmotné zabezpečení nejbližších pozůstalých.⁵⁴

3.3.1 Sirotčí důchod⁵⁵

Sirotčí důchod náleží pouze nezaopatřenému dítěti, zemřel-li jeho rodič (popř. osvojitel), nebo osoba, která dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů a dítě na ní bylo v době její smrti převážně odkázáno výživou, kterou mu ze závažných příčin nemohli zajistit vlastní rodiče.

⁵³ Srov. UZ č.552. *Sociální zabezpečení*. Ostrava: Sagit, evidenční č. MK ČRE 10981, 2006, s.320, MPSV. *Invalidní důchody*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/619>.

⁵⁴ Srov. TOMEŠ, I. *Právo sociálního zabezpečení*. 1993, s. 114,

⁵⁵ Srov. UZ č.552. *Sociální zabezpečení*. Ostrava: Sagit, evidenční č. MK ČRE 10981, 2006, s. 321-322., MPSV. *Pozůstalostní důchody*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/620>.

Současně je nutné pro nárok na sirotčí důchod splnění podmínky, aby zemřelý byl ke dni smrti poživitelem starobního, plného invalidního nebo částečně invalidního důchodu, nebo aby splňoval ke dni smrti podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na plný invalidní důchod nebo podmínku nároku na starobní důchod anebo zemřel následkem pracovního úrazu.

Oboustranně osiřelé dítě má při splnění výše uvedených podmínek nárok na sirotčí důchod po každém z rodičů, anebo osobě, která dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů a na níž bylo dítě převážně odkázáno výživou v době její smrti, pokud tuto výživu nemohli ze závažných příčin zajistit vlastní rodiče. Sirotčí důchod se rovněž skládá ze základní a procentní výměry.

Nárok na sirotčí důchod nevzniká po pěstounovi nebo po jeho manželovi. Nárok na sirotčí důchod zaniká osvojením. Pokud oboustranně osiřelé dítě osvojí jen jedna osoba, zaniká nárok na ten sirotčí důchod, který náležel po osobě, kterou osvojitel nahradil. Dojde-li ke zrušení osvojení, nárok na sirotčí důchod vznikne znovu, a to ve výši, v jaké by náležel, kdyby byl vyplácen ke dni zrušení osvojení.

Za nezaopatřené dítě se pro nárok na sirotčí důchod považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a poté nejdéle do 26. roku věku, jestliže:

- ⇒ se soustavně připravuje na budoucí povolání
- ⇒ nemůže se soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, nebo
- ⇒ z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

Po skončení povinné školní docházky se do 18. roku věku považuje za nezaopatřené i dítě, které je vedeno v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání.

Za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů se považuje dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě manžela, které mu bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu, a dítě manžela, zemřel-li druhý rodič dítěte nebo není-li znám.⁵⁶

3.3.2 Vdovský a vdovecký důchod

Vdovský důchod náleží v případě úmrtí manžela. Vdovecký důchod náleží, zemřela-li manželka. „*Vdova (vdovec) má nárok na vdovský (vdovecký) důchod po manželovi (manželce), který(á) byl(a) poživitelem důchodu nebo ke dni smrti splnil(a) podmínku potřebné doby pojištění pro vznik nároku na plný invalidní nebo starobní důchod anebo zemřel následkem pracovního úrazu*“ (§ 49 zákon č. 155/1995 Sb.)⁵⁷

Vdovský důchod (vdovecký důchod) náleží po dobu 1 roku od smrti manžela (manželky). Po uplynutí této doby náleží pouze pokud pozůstala osoba:

- pečuje o nezaopatřené dítě
- pečuje o nezletilé dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči nebo o zletilé dítě, které je převážně nebo úplně bezmocné
- pečuje o převážně nebo úplně bezmocného svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela, který s ní žije ve společné domácnosti, nebo o takového rodiče, který je částečně bezmocný a starší 80 let
- je plně invalidní
- dosáhla věku 55 let, jde-li o ženu, nebo 58 let, jde-li o muže.

„*Dítětem se rozumí dítě, které má po zemřelém nárok na sirotčí důchod, a dítě, které bylo v rodině zemřelého(ho) vychováváno, jde-li o vlastní (osvojené) dítě vdovy nebo vdovce, které bylo alespoň jedním z nich převzato do dne smrti manžela do trvalé péče nahrazující péči rodičů a bylo v rodině zemřelého(ho) vychováváno*“.

⁵⁶ Srov. UZ č.552. *Sociální zabezpečení*. Ostrava: Sagit, evidenční č. MK ČRE 10981, 2006, s. 321-322., www.mpsv.cz/cs/620, ČSSZ. *Sociální zabezpečení 2006*. Praha: ČSSZ, 2006, s. 13.

⁵⁷ Srov. UZ č.552. *Sociální zabezpečení*. Ostrava: Sagit, evidenční č. MK ČRE 10981, 2006, s. 321., MPSV. *Pozůstalostní důchody*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/620>.

Jestliže pozůstalá osoba přestane plnit podmínky pro nárok na vdovský nebo vdovecký důchod po uplynutí 1 roku od smrti druhého z manželů, nárok zanikne. Nárok na dávku vznikne znovu pouze tehdy, jestliže pozůstalá osoba splní některou z výše uvedených podmínek do 5 roků od tohoto zániku nároku.

Pokud na základě rozhodnutí soudu pozůstalá osoba úmyslně způsobila smrt druhého z manželů jako pachatel, spolupachatel nebo účastnice trestného činu, nárok na vdovský nebo vdovecký důchod zaniká právní mocí tohoto rozhodnutí .

Nárok na vdovský nebo vdovecký důchod zaniká i uzavřením nového manželství. V takovém případě potom vzniká nárok na poskytnutí tzv. „odbytného“ ve výši 12 měsíčních splátek vdovského (vdoveckého) důchodu.⁵⁸

⁵⁸ Srov. UZ č.552. *Sociální zabezpečení*. Ostrava: Sagit, evidenční č. MK ČRE 10981, 2006, s. 321-322., MPSV. *Pozůstalostní důchody*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/620>.

4 Další Reforma Důchodového systému

Stávající důchodový systém funguje na principu průběžného financování, kdy zaměstnané osoby odvádí ze svých příjmů pojistné, které slouží k financování důchodů existujících důchodců. V současnosti je ohrožen ze dvou stran. Prodlužující se střední délka života, která bude způsobena především poklesem úmrtnosti ve vyšších věkových skupinách, povede (za jinak nezměněných podmínek) k růstu průměrné doby pobírání důchodu a tím i k růstu nákladů na jednoho důchodce a celkových nákladů na důchody. Nízká porodnost naproti tomu povede k poklesu počtu zaměstnaných osob a tím i příjmů systému. Působení obou těchto faktorů způsobí v důchodovém systému rostoucí nerovnováhu a tím jeho dlouhodobou finanční neudržitelnost vyžadující provedení reformních kroků.⁵⁹

Reformou důchodového systému velmi pravděpodobně nedojde ke zvrácení demografických trendů, ale tato reforma by měla důchodový systém upravit tak, aby byl při daném vývoji dlouhodobě finančně udržitelný. Stejně jako Česká republika řeší problém dlouhodobé udržitelnosti důchodových systémů z důvodů stárnutí celý vyspělý svět.

Reformu nelze provádět bez účasti veřejnosti. Občané musí získat objektivní (nepřehánějící ani nebagatelizující) informace o stávajícím důchodovém systému a potížích, které ho v budoucnu pravděpodobně čekají. Jedině pak je možné získat pro zvolenou strategii dostatečnou podporu a porozumění. Bagatelizace potíží důchodového systému může vést k tomu, že se lidé nezabezpečí v dostatečné míře vlastními silami na stáří. Naopak přehánění rozsahu potíží v důchodovém systému může vést k nadměrné míře soukromých úspor a zbytečnému omezení příjmu v době ekonomické aktivity. Obě situace snižují v konečném důsledku jejich dlouhodobou životní úroveň. Zajištění srozumitelných, široce dostupných, úplných a správných informací je jedním z nejdůležitějších úkolů vlády v oblasti důchodového systému a jeho reformy.⁶⁰

Zatímco na Slovensku už byla penzijní reforma provedena, v Česku se s ní zatím otálí. Nejen proto, že se strany nedokážou dohodnout na společném postupu, ale také proto, že průběžný systém, který funguje, může ještě pár let bez problémů běžet. S rostoucím věkem a

⁵⁹ MPSV. *Reforma důchodů*. [online]. 2006 [cit. 2006-04-20]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/reforma-duchodu>.

⁶⁰ Srov. BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva, výkonného týmu*. 2005, s. 66.

počtem seniorů je, ale tento systém neudržitelný, proto většina politických stran mimo KSČM navrhuje změny. V následujících podkapitolách se snažím přiblížit jejich návrhy. Jsou uvedeny návrhy těch politických stran, které jsou (budou) zastoupeny v parlamentu, neboť je právě po volbách.

4.1 Varianta ČSSD – systém fiktivních účtů

Důchodové zabezpečení u ČSSD⁶¹ zůstává i nadále založeno na průběžně financovaném státním systému, ale nově přichází s návrhem tzv. fiktivních účtů (NDC - Notionally Defined Contribution), na kterých se každému jedinci monitoruje stav odvedeného pojistného. Na ochranu jedinců s nízkými příjmy je zaveden institut tzv. minimálního garantovaného důchodu.

Věková hranice pro odchod do důchodu se postupně zvyšuje na 65 let pro muže i ženy a rok 2009 je posledním rokem, kdy lze odejít do starobního důchodu plně podle „starého“ PAYG DB systému. Postupně klesá váha PAYG DB a naopak roste váha NDC důchodu na celkovém starobním důchodu jednotlivce. Transformační období končí rokem 2040, odkdy je pro výpočet starobního důchodu plně použit NDC systém (tamtéž).

Jelikož by systém NDC nebyl příliš výhodný pro nízko-příjmové skupiny, tedy voliče ČSSD (návrh mírně snižuje současnou solidaritu), je dost možné že se ČSSD nechá přesvědčit o výhodách třípilířového opt-out systému.⁶²

⁶¹ Srov. *Volební programy politických stran*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.volby-2006.cz/programy/ČSSD>.

, KUŽELA, D. *Půjdeme vůbec do důchodu?* Ekonom, 2005, s. 11.

⁶² Srov. BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva, výkonného týmu*. 2005, s. 18-19.

4.2 Varianta ODS – rovný důchod

ODS⁶³ navrhuje rovný důchod, který zajišťuje průběžně financovaný státní pilíř. Nárok na výplatu rovného důchodu vzniká všem občanům České republiky, kteří dosáhli důchodového věku. Proto neexistuje předčasný odchod do důchodu. Kalkulace výše nestarobních důchodů je stejná, jako je tomu v základní variantě.

Věková hranice se zvyšuje se stávajícím tempem až na hranici 65 let pro muže i (všechny) ženy. V čase dochází ke sjednocení všech věkových hranic a následně k jejich dalšímu zvyšování. Pro obě pohlaví se důchodový věk dále zvyšuje od konce 30 let nejprve o 2 měsíce a později o 1 měsíc ročně, takže na konci horizontu projekce (v roce 2100) dosahuje 71 let pro muže i ženy.

ODS rozděluje občany na skupiny narozené (1) do roku 1957, (2) v letech 1958-77 a (3) pozdější ročníky. Rovný důchod by měl činit 20-30 % průměrné mzdy, přičemž by měly výrazně klesnout odvody (na polovinu), čímž se vytvoří prostor pro soukromé spoření. Systém je nespravedlivý příspěvatelům narozeným po roce 1977, kteří přispívali do systému před jeho nastartováním.⁶⁴

4.3 Varianta KDU-ČSL - dobrovolné vyvázání

KDU-ČSL⁶⁵ navrhuje podobný systém, který funguje na Slovensku - třípilířový opt-out systém (více-zdrojovém financování), kdy si lidé mohou dobrovolně část prostředků vyvázat ze státního systému a přispívat si do penzijního fondu (podmíněno přidáním svých vlastních prostředků na kapitálové spoření).

⁶³ Srov. *Volební programy politických stran*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.volby-2006.cz/programy/ODS>.

⁶⁴ Srov. KUŽELA, D. Půjdemě vůbec do důchodu? *Ekonom* 10, 2005. s. 13.

⁶⁵ Srov. *Volební programy politických stran*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.volby-2006.cz/programy/KDU-ČSL>.

Věková hranice bude zvýšena na 65 let pro muže a bezdětné ženy. Důchodový věk se bude po dosažení 63 let zvyšovat ročně o 4 měsíce pro muže i ženy. U žen s dětmi zůstane zachována redukce věkové hranice podle počtu dětí.

Jedinci mladší 50 let v okamžiku spuštění reformy mají možnost vyvázat (tzv. opt-out) se částečně ze státního průběžného DB systému. Tato volba je podmíněna navýšením odvodové povinnosti do penzijních fondů nad rámec vyvázané pojistné sazby o dva procentní body. Jedinci, kteří se rozhodli částečně se vyvázat ze státního pilíře, již nemohou vzít svou volbu zpět.

Příjmy státního důchodového pilíře budou dále posíleny o příjmy plynoucí ze zvýšení nepřímých daní. Proběhnou některé parametrické úpravy. Výše pojistné sazby odváděné na důchodové pojištění do státního pilíře bude pro vybrané skupiny obyvatel snížena:

- ◆ Pro občany, kteří překročili statutární věkovou hranici pro odchod do důchodu, je příspěvková sazba pojistného na starobní důchodové zabezpečení odváděná do státního průběžného pilíře snížena

- ◆ Zvýhodnění rodin s dětmi – pro rodiče se sníží pojistná sazba ve státním pilíři v závislosti na počtu dětí. Snížená sazba se uplatňuje po dobu výchovy dítěte (0-18 let) a vztahuje se jak na osoby, které nevyužily možnosti opt-out, tak pro osoby, které se ze státního pilíře částečně vyvážali.

- ◆ Pojistná sazba se efektivně sníží i pro jedince s příjmem nad trojnásobkem průměrné mzdy.

Z fondového pilíře se vyplácí důchod v podobě doživotní anuity při uplatnění různých úmrtnostních tabulek pro muže a ženy. Anuita je vypočtena za předpokladu její každoroční valorizace ve výši inflace.

4.4 Varianta KSČM - parametrická optimalizace

U KSČM⁶⁶ státní PAYG pilíř zůstane zachován v současném stavu, dochází pouze k parametrické optimalizaci důchodového systému. Příjmová strana je posílena různými opatřeními včetně zvýšení daňové zátěže práce a přesunu prostředků z ostatních částí státního rozpočtu. Ostatní prvky důchodového systému se vyvíjejí shodně se základní variantou.⁶⁷

Od roku 2030 růst věkové hranice pro odchod do důchodu pro muže i ženy (bez ohledu na počet dětí) o 4 měsíce za kalendářní rok, až dosáhne 65 let. Nezvyšovat zákonnou hranici odchodu do důchodu. Předčasné odchody do důchodu v důsledku výpovědí z pracovního procesu kompenzovat odstupným, hrazeným zaměstnavatelem.

U ostatních parametrů důchodového systému (výše nestarobních důchodů, indexace redukčních hranic a valorizace základní výměry, valorizace důchodů apod.) se předpokládá stejný vývoj jako v základní variantě.

Připojištění chtějí umožnit i nadále pouze na dobrovolném základě a s možným příspěvkem zaměstnavatele. Zabezpečit, aby tento systém nebyl zneužíván a sloužil prioritně k navýšení důchodů, případně k možnému dřívějšímu odchodu do důchodu.

4.5 Varianta US-DEU – kombinovaný systém

Ve variantě Unie svobody (dále jen US-DEU)⁶⁸ hraje hlavní roli reformovaný státní PAYG pilíř. Dojde ke zvýšení ekvivalence současného systému v kombinaci s parametrickými změnami a k posílení individuálního soukromého důchodového připojištění.

Pro odchod do důchodu bude věková hranice postupně zvýšena na 65 let. Muži a bezdětné ženy dosáhnou této hranice od 1.1.2019, ženy podle počtu vychovaných dětí

⁶⁶ Srov. *Volební programy politických stran*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.volby-2006.cz/programy/KSČM>.

⁶⁷ Srov. BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva, výkonného týmu*. 2005, s. 26.

⁶⁸ Srov. *Volební programy politických stran*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.volby-2006.cz/programy/US-DEU>.

nejpozději od 1.1.2031. Od roku 2032 se věková hranice u obou pohlaví zvyšuje o dva měsíce za každý kalendářní rok. Růst věkové hranice se zastaví v roce 2043 na úrovni 67 let pro muže i ženy.

Parametrické úpravy PAYG DB pilíře spočívají v následujících opatřeních:

- Prodloužení rozhodného období pro stanovení vyměřovacího základu na 40 let.
- Zvýšení ekvivalence u nově přiznaných starobních důchodů
- Zvýšení sankcí u předčasných důchodů na 1,5% výpočtového základu za každých započatých 90 dnů před dosažením statutární věkové hranice.
- Snížení zápočtu náhradních dob pojištění pro účely stanovení procentní výměry důchodu.
- Počínaje rokem 2007 je uplatněna mzdová valorizace vyplácených důchodů, čímž se zachovává konstantní životní úroveň důchodce ve vztahu k průměrné mzdě v průběhu pobírání jeho důchodu.
- Sníží se výše nestarobních důchodů.

Reforma umožňuje převést 3% z vyměřovacího základu pojištěnce na individuální kapitálový účet za podmínky, že pojištěnec dodá dalších 6% vlastních úspor. Budoucí důchod ze státního pilíře je pojištěnci adekvátně snížen. Rozhodnutí o částečném opt-out je plně dobrovolné a lze je učinit kdykoliv před dosažením statutární věkové hranice pro odchod do důchodu.

Z fondového pilíře se vyplácí důchod v podobě doživotní anuity (s různými úmrtnostními tabulkami pro muže a ženy) s uvažovanou mzdovou valorizací. Na důchod je nárok po dosažení statutárního důchodového věku, existuje taktéž možnost odejít do předčasného důchodu (obdobně jako u PAYG pilíře).

Na odvod pojistného je stanoven strop ve výši trojnásobku průměrné hrubé mzdy a s tím související nezohledňování výdělků přesahujících tuto hranici při stanovení osobního vyměřovacího základu. Je také umožněn souběh pracovní aktivity a pobírání starobního důchodu.

4.6 Varianta Strany zelených – kombinovaný zásluhový systém

Strana zelených (dále jen SZ)⁶⁹ podporuje přechod na kombinovaný zásluhový důchodový systém s garantovaným minimálním důchodem a smíšeným financováním.

Navrhujeme postupné zvyšování věku odchodu do důchodu na 65 let pro muže a ženy tak, že muži a bezdětné ženy dosáhnou této hranice od roku 2020, ženy podle počtu dětí o něco později, nejpozději však od roku 2030. Od roku 2030 se bude případné zvyšování důchodového věku odvíjet od demografické situace s ohledem na dlouhodobou demografickou prognózu a makroekonomický scénář.

SZ chce podporovat souběh důchodů a pracovní aktivity i po dosažení důchodového věku tak, že se procentní výměra důchodu bude zvyšovat nejenom v souladu s výší příjmu, ale také o stanovený bonus. Dalším nástrojem zvýšení ekonomické aktivity starších občanů je vytvoření efektivního trhu práce nabízejícího dostatek pracovních příležitostí pro starší osoby. Zvýšení míry zaměstnanosti obyvatelstva pozdějším odchodem do důchodu má přispět k finanční udržitelnosti důchodového pojištění.

Prvním pilířem je státem garantovaný systém důchodů, založený na mezigenerační solidaritě a financovaný průběžným způsobem. První pilíř bude definován příspěvkově, ale důchod se vypočte s ohledem na výši vybraného pojistného. Konstrukce důchodu je dvousložková, v níž první složka je pevně stanovená minimální částka a druhá je odvozena z výše výdělků, doby pojištění a očekávané doby dožití ve věku odchodu do důchodu.

Strana zelených prosazuje zavedení ekologické daňové reformy „výtěžek“ chce použít na posílení příjmů důchodového systému. Toto posílení příjmů státního pilíře má umožnit postupné snížení stávající pojistné sazby na důchodové zabezpečení. Toto považuje za snížení zdanění práce, a předpokládá, že to bude pozitivně působit na trh práce, podpoří růst zaměstnanosti a konkurenceschopnost podniků.

⁶⁹Srov. *Volební programy politických stran*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na: <http://www.volby-2006.cz/programy/SZ>.

Pojistné může pojištěnec částečně přeměrovat do druhého pilíře tak, že by do prvního státního pilíře plynulo 25 % a do druhého fondového pilíře 3 % s tím, že pojištěnec sám dodá další 3 % ze svých vlastních úspor. Převedení uspořené 3 procentních bodů do druhého pilíře (opt-out) by bylo dobrovolné a podněcovalo by k výnosnějšímu spoření v druhém pilíři. Budoucí důchod ze státního pilíře bude tomuto pojištění adekvátně snížen.

SZ podporuje i posílení třetího, zcela dobrovolného pilíře důchodového systému, tedy dobrovolného penzijního připojištění se státním příspěvkem, soukromého životního pojištění či jiného individuálního spoření, kdy chce klienty zvýhodňovat daňově.

SZ chce prosazovat zdrženlivou variantu valorizace důchodů pouze na úrovni zákonného minima (třetina růstu průměrné reálné mzdy a inflace).

SZ prosazuje zavedení plateb za náhradní doby pojištění (v době studia, nezaměstnanosti atd.) a postupné snižování zápočtu náhradních dob na 50% s výjimkou doby péče o dítě či o bezmocnou osobu.

SZ chce prosazovat zachování vyrovnané výše starobních a invalidních důchodů. Důchodové pojištění osob s nepříznivým zdravotním stavem by mělo být nastaveno tak, aby motivovalo jejich návrat do pracovního procesu, který by neohrožoval jejich zdraví a zaručil jim alespoň částečnou finanční soběstačnost.

SZ zastává názor, že udržení sociálního a důchodového systému vyžaduje podporu řízené imigrace a začlenění imigrantů do české společnosti, podporu celoživotního vzdělávání obyvatel a aktivní politiku zaměstnanosti.

ZÁVĚR

Tato práce zcela jistě nepodává úplný přehled o problematice důchodových systémů, to mi ani neumožňuje omezený rozsah této práce, neboť na jednotlivé kapitoly existují i samostatné publikace, tudíž je věnovaná pouze několika tématům. Z tohoto důvodu je ještě mnoho okruhů, které jsou zmíněny pouze okrajově či vůbec.

Za hlavní cíl této práce považuji představení jednotlivých variant politických stran a nástin možných řešení důchodového systému, dle nich, na pozadí historického vývoje důchodového pojištění a jeho současně platné podoby.

Za důležitou část této práce považuji zvláště kapitolu druhou o financování, neboť, právě tohoto se týkají hlavní změny důchodového systému v předkládaných variantách. V období zpracování této práce, proběhly v ČR parlamentní volby a nové rozložení našeho politického spektra je polovina levicově orientovaných stran a druhá pravicově. Při tomto vyváženém rozložení sil, je zde oprávněný předpoklad, že jednání o dalším vývoji našeho důchodového systému budou obtížná.

Varianty politických stran se rozcházejí v mnoha attributech, přesto se shodují v zásadní otázce, totiž na věku pro odchod do důchodu, který shodně stanovují na 65 let (samozřejmě se prodlužuje postupně). Dost možná mají empiricky zjištěno, že 65 let je maximální hranice akceptovatelná veřejností. Návrhy nejsou definitivní, protože žádný z nich podle výsledků Bezděkovi komise není „trefou do černého“ a proto lze předpokládat jejich změny.

Hlavní potenciál pro zlepšení udržitelnosti důchodového systému vidím skryt v míře aktivity starších osob, a to zejména těch, kteří jsou blízko věkové hranice pro odchod do důchodu. Efektivní trh práce může zvýšit míru participace ekonomicky aktivních generací, avšak tato míra je omezená, neboť už dnes je dosti vysoká. Zvýšení důchodového věku nezabrání poklesu pracovní síly, ten by pouze dočasně kompenzoval demografické faktory. Proto je nutné vytvořit na trhu práce dostatek pracovních příležitostí.

Nedokáží odhadnout schopnost představitelů jednotlivých politických stran dohodnout se na budoucí podobě, zvláště při vyostřené situaci mezi levicí a pravicí, která byla během volebního boje velmi vysoká. Vidím však zde možnost poučení se z minulosti a to zejména v letech 1920 – 1924, kdy vznikal u nás první zákon o důchodovém pojištění. Tehdy bylo v parlamentu zastoupeno osm politických stran a každá měla svou představu o reformě. Po dlouhých neúspěšných pokusech prosadit, alespoň nějakou podobu, se rozhodli svěřit toto řešení do rukou odborníků, kteří vypracovali podobu, která byla považována za velmi dobrou a i dnes stojíme na jejích základech.

SEZNAM LITERATURY:

- ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly za sociálního zabezpečení I. část*. Praha: ASPI, 2004, ISBN 80-246-0728-X.
- BAŠTÝŘ, I. *Životní minimum v zahraničí a ČR*. Praha: MPSV, 1997, ISBN 80-85529-27-0.
- BEZDĚK, V. a kol. *Závěrečná zpráva, výkonného týmu*. 2005.
dostupné na: [www.mpsv.cz/fines/články/2235/zaverecna-zprava.pdf.]
- ČERVENKOVÁ, I., MAŠKA, J. *Nemocenské a důchodové pojištění od roku 1996*, Praha: Eurounion, 1996, ISBN 80-85858-24-X.
- GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, ISBN 80-210-3003-2.
- KREBS, V. *Sociální zabezpečení*. Sociální politika, č. 20, 1994, ISSN 0049-0962.
- KUŽELA, D. *Půjdeme vůbec do důchodu?*. Ekonom č. 10, 2005, ISSN 1213-7014.
- MPSV. *Důchody*. Praha: MPSV, 1996, ISSN 80-85529-24-6.
- ČSSZ. *Příručka budoucího důchodce 2006*. Praha: ČSSZ, 2006, ISBN 80-87039-00-9.
- ČSSZ. *Sociální zabezpečení 2006*. Praha: ČSSZ, 2006.
- PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada, 2006, ISBN 80-247-1433-7.
- SIROTEK, M. *Systémy důchodového a penzijního zabezpečení v zahraničí a systém uplatňovaný v ČR*. Národní pojištění, č. 3, roč. 28, 1997, ISSN 0323-2395.
- ŠULC, J. *Penzijní připojištění*. Praha: Grada, 2006, ISBN 80-247-0772-1.
- TOMEŠ, I. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Všehrd, 1993.
- TOMEŠ, I. *Na počátku byly myšlenky národního pojištění*. Národní pojištění, č. , roč. 30, 1999, ISSN 0323-2395.
- TOMEŠ, I. *Sociální politika, teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 1996.
- VANČUROVÁ, A. KLAZAR, S. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. Praha: ASPI, 2005, ISBN 80-7357-102-1.
- VĚČEŘA, M. *Sociální stát, východiska a přístupy*. Praha: Slon, 1993, ISBN 80-901424-6-X.
- VOŘÍŠEK, V. *Třicet let a důchody*. Národní politika , 30, 1999, ISSN 03023-2395.
- VOSTATEK, J. *Sociální a soukromé pojištění*. Praha: Codex Bohemia, 2000, ISBN 80-85963-21-3.
- UZ č.552. *Sociální zabezpečení*. Ostrava: Sagit, evidenční č. MK ČRE 10981, 2006, ISBN 80-7208-558-1.

Elektronické zdroje

MPSV. *Reforma důchodů*. [online]. 2006 [cit. 2006-04-20]. Dostupné na:

<http://www.mpsv.cz/reforma-duchodu>.

MPSV. *Starobní důchody*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na:

<http://www.mpsv.cz/cs/618>

MPSV. *Invalidní důchody*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na:

<http://www.mpsv.cz/cs/619>

MPSV. *Pozůstalostní důchody*. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na:

<http://www.mpsv.cz/cs/620>

VLÁDA ČR. *Národní strategická zpráva o přiměřených a udržitelných důchodech*. [online].

2005 [cit. 2006-05-05]. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/1449>

Volební programy politických stran. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na:

<http://www.volby-2006.cz/programy/ČSSD>.

Volební programy politických stran. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na:

<http://www.volby-2006.cz/programy/ODS>.

Volební programy politických stran. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na:

<http://www.volby-2006.cz/programy/KDU-ČSL>.

Volební programy politických stran. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na:

<http://www.volby-2006.cz/programy/KSČM>.

Volební programy politických stran. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na:

<http://www.volby-2006.cz/programy/US-DEU>.

Volební programy politických stran. [online]. 2006 [cit. 2006-05-15]. Dostupné na:

<http://www.volby-2006.cz/programy/SZ>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Právní předpisy důchodového pojištění

Příloha č. 2 Důchodový věk

Příloha č. 3 Malý důchodový slovník

Příloha č. 1: Právní předpisy důchodového pojištění

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 289/1997 Sb., zákona č. 224/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 116/2001 Sb., zákona č. 188/2001 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 198/2002 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 264/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 85/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb.

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění zákona č. 590/1992 Sb., zákona č. 37/1993 Sb., zákona č. 160/1993 Sb., zákona č. 307/1993 Sb., zákona č. 241/1994 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 306/1997 Sb., zákona č. 93/1998 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., zákona č. 356/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 133/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 159/2000 Sb., zákona č. 238/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 411/2001 Sb., zákona č. 116/2001 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 265/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 453/2003 Sb., zákona č. 53/2004 Sb., zákona č. 167/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 168/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 381/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění zákona č. 10/1993 Sb., zákona č. 160/1993 Sb., zákona č. 307/1993 Sb., zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 241/1994 Sb., zákona č. 59/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 149/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 113/1997 Sb., zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 306/1997 Sb., zákona č. 10/2000 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 238/2000 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 263/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 424/2003 Sb., zákona č. 425/2003 Sb., zákona č. 437/2003 Sb., zákona č. 186/2004 Sb., zákona č. 281/2004 Sb., zákona č. 359/2004 Sb., zákona

č.436/2004 Sb., zákona č.168/2005 Sb., zákona č. 253/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb.

Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění zákona č. 61/1996 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 170/1999 Sb., zákona č. 353/2001 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 36/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb. a zákona č. 377/2005 Sb.

Nařízení vlády ČSFR č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům, ve znění zákona č. 578/1991 Sb. a zákona č. 134/1997 Sb.

Nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání.

Nařízení vlády č. 227/1995 Sb., kterým se stanoví pro účely důchodového pojištění výše všeobecných vyměřovacích základů za období před rokem 1995 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 1994.

Nařízení vlády č. 255/1996 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 1995 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 1995 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 254/1997 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 1996 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 1996 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 234/1998 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 1997 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 1997 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 228/1999 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 1998 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 1998 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 375/2000 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 1999 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 1999 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 346/2001 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2000 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2000 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 439/2002 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2001 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 489/2002 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2001.

Nařízení vlády č. 338/2003 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2002 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2002 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 521/2004 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2003 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2003 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 414/2005 Sb., kterým se pro účely důchodového pojištění stanoví výše všeobecného vyměřovacího základu za rok 2004 a výše přepočítávacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2004 a upravují částky pro stanovení výpočtového základu.

Nařízení vlády č. 19/1996 Sb., o zvýšení důchodů v roce 1996.

Nařízení vlády č. 218/1996 Sb., o druhém zvýšení důchodů v roce 1996.

Nařízení vlády č. 129/1997 Sb., o zvýšení důchodů v roce 1997.

Nařízení vlády č. 104/1998 Sb., o zvýšení důchodů v roce 1998.

Nařízení vlády č. 64/1999 Sb., o zvýšení důchodů v roce 1999.

Nařízení vlády č. 353/2000 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2000.

Nařízení vlády č. 345/2001 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2001.

Nařízení vlády č. 438/2002 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2003.

Nařízení vlády č. 337/2003 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2004.

Nařízení vlády č. 565/2004 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2005.

Nařízení vlády č. 415/2005 Sb., o zvýšení důchodů v roce 2006.

Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 284/ 1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, ve znění vyhlášky č. 157/1997 Sb., vyhlášky č. 302/ 1997 Sb. a vyhlášky č. 40/2000 Sb.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 342/1997 Sb., kterou se stanoví postup při uznávání nemocí z povolání a vydává seznam zdravotnických zařízení, která tyto nemoci uznávají.

Vyhláška č. 322/2005 Sb., o dalším studiu, popřípadě výuce, které se pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění považují za studium na středních nebo vysokých školách.

Příloha č. 2: Důchodový věk (roky + měsíce)

ROK NAROZENÍ	MUŽI	ŽENY (PODLE POČTU VYCHOVANÝCH DĚTÍ)				
		bezdětná	1 dítě	2 děti	3-4 děti	5 a více dětí
1940	60+10	57+8	56+4	55	54	53
1941	61	58	56+8	55+4	54	53
1942	61+2	58+4	57	55+8	54+4	53
1943	61+4	58+8	57+4	56	54+8	53+4
1944	61+6	59	57+8	56+4	55	53+8
1945	61+8	59+4	58	56+8	55+4	54
1946	61+10	59+8	58+4	57	55+8	54+4
1947	62	60	58+8	57+4	56	54+8
1948	62+2	60+4	59	57+8	56+4	55
1949	62+4	60+8	59+4	58	56+8	55+4
1950	62+6	61	59+8	58+4	57	55+8
1951	62+8	61+4	60	58+8	57+4	56
1952	62+10	61+8	60+4	59	57+8	56+4
1953	63	62	60+8	59+4	58	56+8
1954	63	62+4	61	59+8	58+4	57
1955	63	62+8	61+4	60	58+8	57+4
1956	63	63	61+8	60+4	59	57+8
1957	63	63	62	60+8	59+4	58
1958	63	63	62	61	59+8	58+4
1959	63	63	62	61	60	58+8
1960	63	63	62	61	60	59

Příloha č. 3: Malý důchodový slovník

DB (defined benefit) - dávkově definovaný systém

DC (defined contribution) - příspěvkově definovaný systém

FF (fully funded) - fondový systém, vždy DC

NDC (notionally defined contribution) - systém fiktivních účtů

PAYG (pay-as-you-go) - průběžný systém (může být DB i DC)

compliance rate - míra zapojení ekonomicky aktivních osob do důchodového systému (na straně plátců)

medián mezd - střední hodnota mezd: dělí zaměstnance na dvě stejně početné části s nižší a vyšší mzdou - vždy je nižší než průměrná mzda

náhradní doby - doby, které se započítávají jako odpracované, i když nebylo placeno pojistné (mateřská, studium, invalidita atd.)

náhradový poměr - poměr prvního důchodu k poslední hrubé mzdě v %

nově přiznaný důchod - první vyplacený důchod

odložený důchod - odchod do důchodu později než v důchodovém věku, zvýhodněný zvýšením důchodu (procentní sazby)

opt-out - možnost vyvázat se z důchodového systému: jak na straně příspěvků, tak dávek (obvykle možno pouze částečně)

osobní vyměřovací základ a hranice redukce vym. základu - průměrný vyměřovací základ přepočítaný podle hranic pro redukci do první hranice (9 500 Kč) se počítá celý, od první do druhé (19 200 Kč) 30 %, nad druhou hranici 10 %

parametrická změna - změna pravidla beze změny systému (zvýšení důchodového věku, změna podmínek předčasného důchodu, změna pojistné sazby atd.)

poměr důchodu ke mzdě - pro statistiku používaný podíl současného průměrného starobního důchodu k průměrné mzdě v %

procentní výměra - část důchodu ve výši 1,5 % osobního v.z. za započítaný rok

průměrná mzda - průměrná mzda zaměstnance v ČR není jednotná, závisí na metodice výpočtu např:

1. průměrná mzda za plný pracovní úvazek bez přesčasů

2. průměrná mzda se vším všudy (přesčasy, odměny)

průměrný vyměřovací základ - suma předepsaného pojistného dělená počtem plátců (u zaměstnanců je zaměstnavatel a zaměstnanec jeden plátec)

liší se od průměrné mzdy vzhledem k odlišnému stanovení v.z. u OSVČ, pracím na dohody atd.

předčasný důchod - odchod do důchodu dříve než v důchodovém věku, penalizovaný snížením důchodu (procentní sazby)

předpokládaná doba dožití - průměrný počet let, kterých se podle demografických odhadů v průměru dožije osoba, odcházející do důchodu v určitém věku (používá se při výpočtech DC důchodů)

sazba pojistného - % v.z. (hrubé mzdy), které platí OSVČ nebo zaměstnavatel a zaměstnanec na důchodové zabezpečení (2004: 28 %)

smíšený systém - kombinace PAYG a fondového systému

valorizace důchodů - zvyšování důchodů v %, vždy k 1. lednu zákon stanovuje minimum ve výši růstu cen (inflace) + 1/3 růstu reálných mezd

vyměřovací základ - průměrný měsíční příjem od roku 1985 (bez vyloučených dob)

(za každý rok se příjmy valorizují koeficientem růstu mezd)

základní výměra - část důchodu ve výši paušální částky (2004: 1 310 Kč)

ABSTRAKT

SUCHÁ, J. *Vybrané aspekty důchodů v České republice*. České Budějovice, 2006. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra Praktické teologie. Vedoucí práce Ing. Jaroslav Šetek PhD.

Klíčová slova: důchodové pojištění, dávky důchodového pojištění, způsoby financování, zákony, varianty politických stran

Cílem bakalářské práce je seznámení se s důchodovým pojištěním v České republice. Práce obsahuje teoretickou část, která je dělena do čtyř kapitol. V úvodní kapitole autorka vysvětluje základní charakteristiky důchodového pojištění a poskytuje náhled na jeho dosavadní vývoj v ČR. Dále seznamuje čtenáře se způsoby financování a dávkami důchodového pojištění. V poslední kapitole se autorka zabývá možnými způsoby transformace důchodového systému, podle navrhovaných variant jednotlivých politických stran, které jsou zastoupeny v parlamentu.

Abstract

Keywords: pension insurance, the pension payments, the way of financing, law, the variants political parties

The aim of bachelor work is to get acquainted with pension insurance in Czech Republic. The work consists of theoretical part which is divided into four chapters. In the introductory chapter the author explains the basic characteristics pension scheme and gives the view on its hitherto development. Further the author gets acquainted the readers with the way of financing and with the pension payments. In the last chapter the author deals with possible ways of the transformation of pension system in accordance with the variants proposed by single political parties which are represented in the parliament.